

Det er de blodige kampe, som fylder mediebilledet fra opstanden i Syrien. De revolutionære tænkere og kunstnere er imidlertid også vigtige bidragydere til de store omvæltninger, som de arabiske samfund står overfor. Lektor ved Institut for Samfund og Globalisering, Sune Haugbølle, har gennem sin forskning talt med flere af revolutionens vigtige stemmer.

SEKULARISME OG REVOLUTION I SYRIEN

AF
SUNE HAUGBØLLE

INSTITUT FOR SAMFUND OG GLOBALISERING,
ROSKILDE UNIVERSITET

Den syriske opstand, der startede som en folkelig protest, har udviklet sig til en ekstremt voldelig borgerkrig, hvor revolutionære af forskellige afskyninger kæmper mod regimets soldater og gangstere. Men revolutionen er ikke kun krig. Den har også sine tænkere, kunstnere og ideer. De er i mindre grad en del af mediebilledet, hvilket er forståeligt nok, da de udtrykker sig på arabisk, og ideer i øvrigt ikke er godt nyhedsstof. Satiriske internet-serier som den animerede *Top Goon* er der nok nogen, der kender. Men de giver kun et lille glimt af den kulturelle revolution, der er i gang sideløbende med kampene, og som vil få afgørende betydning for det Syrien, der kommer efter Bashar al-Asad. Forandringerne sker i

hele det syriske samfund, og bliver analyseret af revolutionære intellektuelle.

EN SEKULÆR ARABISK KULTUR

Det er krævende og ofte forvirrende at følge med i de store omvæltninger, der sker i arabiske samfund i disse år. I min forskergruppe, der er støttet af Velux Fonden, har jeg sammen med to phd-studerende og en post-doc valgt at fokusere på et vigtigt aspekt af de arabiske debatter, både om krigen i Syrien, men også bredere om Mellemøstens forandringer, nemlig muligheden for en sekulær arabisk kultur i det 21. århundrede. Hvilken plads har sekularisme i det Mellemøsten, der toner frem fra støvet fra

FOTO: CECILIA UDDEN

opstandene, et Mellemøsten hvor islamisterne utvivlsomt spiller en fremtrædende rolle? Og hvordan fortolkes den mere end hundrede år gamle historiske erfaring med sekularisme i den arabiske offentlighed i dag? Vi ser også på, hvordan sekularisme som ideologi blev til og forandrede sig i det 20. århundrede.

REVOLUTIONENS TÆNKERE

En af de spændende revolutionære sekularister er den syriske forfatter Yassin al-Haj Saleh, som er blevet kaldt revolutionens ypperste tænk. Saleh blev som ganske ung fængslet for at være med i en kommunistisk organisation. Da han blev løsladt som 36-årig i 1996, begyndte han

at skrive regime-kritiske artikler og dybdegående analyser af syrisk samfund og politik. En artikelsamling, der udkom sidste år på arabisk under titlen "At gå på ét ben" – en metafor for at skrive på trods af frihedsberøvelse – forklarer den sociale baggrund for opstanden, og giver en positiv vision for Syriens metamorfose fra diktatur til demokrati. Hans Facebook profil har over 10.000 abonnenter, og hans artikler, der jævnligt bringes i den store London-baserede avis al-Hayat, bliver delt flittigt på nettet.

For det første, skriver Saleh, er opstanden en formativ politisk erfaring for hundredetusinde af mennesker, for hvem politik indtil 2011 var

Den syriske forfatter
Yassin al-Haj Saleh

Syriens hovedstad Damaskus er et kulturelt og religiøst centrum i Mellemøsten

ensbetydende med at følge trop og fingere troskab mod regimets retorik. En retorik om national enhed og modstand mod Israel, der dækker over et neoliberalt kleptokrati meget langt fra Ba'ath-partiets statssocialisme. Ved sammen at finde modet til at afsløre regimets løgne har de unge opdaget, hvad kollektiv stiltingtag kan gøre, hvad det vil sige at handle sammen og sammen udstille den privilegerede klasses vold, magt, og tomme slogans. Opstanden er "Kejserens nye klæder" på syrisk. Men her bliver pigen, der vovede at hæve sin stemme, dagligt voldtaget som straf.

VENSTREFLØJENS ANSVAR

Men opstanden er ikke kun et opgør med autoritært styre. Den udstiller, ifølge Saleh og andre levantiske venstreorienterede, også den del af den sekulære venstrefløj i Mellemøsten og i Vesten, der fastholder, at Syriens regime er et boltværk mod imperialismen, zionismen og islamismen i regionen. Dette er en falsk og bagstræberisk sekulær ideologi, der hænger fast i fortiden, mener Saleh. Modstandskamp kan aldrig blive en undskyldning for undertrykkelse og social uretfærdighed, skriver han. Samtidig nyttede det ikke at være, som Saleh kalder det, fundamentalistisk sekularist, overfor islamisterne. Opbyggelsen af en demokratisk arabisk kultur kan ikke gå på kompromis med sine principper. Den sekulære venstrefløj må signalere, at det Muslimske Broderskab er velkommen til at deltage i opstanden og blive en del af det nye Syrien, så længe de respekterer det parlamentariske demokrati.

Da opstanden startede blev Yassin al-Haj Saleh tvunget til at gå under jorden. Han fortsætter, ligesom andre vigtige tænkere, med at skrive fra sit skjul, Saleh bliver læst og beundret af de unge revolutionære. Han tilhører en generation af venstreorienterede og liberale, der gjorde modstand mod Assad-regimet og blev fængslet i forbindelse med regimets brutale nedslagtning af det Muslimske Broderskabs oprør i starten af 1980'erne. Han har levet venstrefløjens moderne historie og er fantastisk spændende at tale med, hvilket jeg heldigvis flere gange har haft lejlighed til i forbindelse med min forskning.

Jeg mødte Saleh første gang i 2007, på et tidspunkt hvor Damaskus Foråret for længst var neutraliseret, og en opstand i Syrien virkede komplet umulig. Han tog imod mig i sin lille lejlighed i udkanten af Damaskus, i en af de forstæder hvor irakiske flygtninge dominerer gadebilledet. Jeg var på det tidspunkt i gang med en række interviews med tidligere politiske

fanger, for at forstå forbindelsen mellem fortællinger om vold og muligheden for politisk opposition. Det lange fængselsophold har nemlig, ligesom for andre ledende aktivister, været afgørende for Salehs politiske tænkning og hans standhaftighed. Når man har gennemlevet 16 år i et syrisk fængsel, er der intet, der kan skræmme en. Han fortalte mig, hvordan han, kort tid efter han blev frigivet, skrev en artikel, der gjorde grin med den syriske sikkerhedstjeneste, de frygtede *mukhabarat*. En officer opsøgte ham og gjorde det klart, at skrev han én til af den slags artikler var han en færdig mand. I stedet for at makke

Det er et faktum, at døren til "det store fængsel" er brudt ned, og nu vælter det ind med nye ideer og nye aktører

ret, beskrev Saleh hændelsen i en ny artikel, der udstillede og identificerede officeren. Derefter lod de ham være i fred.

DET STORE FÆNGSEL

Det er præcis det samme mod, som tusindvis af unge syrere har fundet, og Saleh formulerer på den måde i sin gennemskrivning af fængselsopholdet noget grundlæggende ved opstanden. Hans fængselsmemoirer bliver lige nu livligt diskuteret blandt arabiske intellektuelle. De politiske fangers fængselslitteratur er en metafor for "det store fængsel", som livet i de repressive arabiske regimer kan minde om. Forfatterens evne til at udtrykke deres lidelser, og bruge dem som drivkraft til forandring, har også resonans i den brede befolkning. Det er et faktum, at døren til "det store fængsel" er brudt ned, og nu vælter det ind med nye ideer og nye aktører.

Nogle gange tror jeg, at vi i Danmark og Vesten er så forhåbende på at forudsige, hvad der skal komme efter Assad, hvad der dog skal komme ud af disse forvirrende arabiske opstande, at vi glemmer at lytte til revolutionens stemmer og prøve at forstå de enorme idemæssige omvæltninger, der sker i de arabiske samfund. Araberne lytter til hinanden, og erfaringerne fra de folkelige opstande giver genklang frem og tilbage i den arabiske offentlighed, fra Tunis til San'a, til Cairo, og til Damaskus, hvor Yassin al-Haj Saleh sidder gemt et sikkert sted med sin laptop og sit store mod.